

הקונצרט למנויים מס. 11

מאת מנשא רבינא

96

והרי חוכחה ניצחת לכך, שאישים שתוננו בלהט אמנותי ובאש יוצרת, אינם נתונים למרותו של המלאך, הממונה על המרץ שבגיל: כמלפני עשר שנים, כן גם כיום, מופיע המנצח אייזלר סולומון כלוחם למוסיקה החדשה. ואם לפני עשר שנים העניק לנו מספר ניכר של יצירות חדשות מאת קומפוזיטורים מקובלים וידועים בעולם, הרי הפעם לקח על עצמו את הטורח להשמיע בביצוע בכורה את הקומפוזיציה החדשה של הקומפוזיטור הישראלי יוסף טל בשם "חזון חגיגי", כדי לסלול לפניו את הדרך אל הבמות הידועות בעולם. יבורך על המאמץ והרצון הטוב, המסעילים רוחו מיום כואו אלינו כ"תייר מספר 1 של ישראל" (בידי מי נשאר הדרכון של אייזלר סולומון עם המספר הזה, שאין שני לו? האם לא כדאי לטפל בדבר כדי לצרף דרכון זה לארכיון הלאומי שלנו?) ועד היום הזה.

התכנית של הקונצרט מס' 11 היתה מגוונת ביותר: הקומפוזיציה "חזון חגיגי" של יוסף טל, שביצועה מפגין נצחון של לוחמי המוסיקה החדשה בתוכנו. הוא גם מפגין הישגי התזמורת שלנו בהשמעת מוסיקה בלתי שכיחה בהרכב כליה ובבניינה, וגם את שליטתו של המנצח סולומון בפארטיטורה החדשה ללכד נגני התזמורת לביצועה. במרכז התכנית עמד הקונצ'רטו לה מינור לכינור עם תזמורת מאת דב'אק, שבוצע בהצלחה רבה בידי הכנר המפורסם נתן מילשטיין. הקונצ'רטו הוא ישן, בן 80 שנה, וגם בתקופת הכתבו (1879) לא נמנה על המוסיקה "החדשה", כי דב'אק הוא רומנטיקאי בלב ונפש ונוסף על כך הוא מרבה להשתמש ביסודות עממיים. אבל מכיון שאת הקונצ'רטו הזה משמיעים לעתים רחוקות, הורגשה רעננות בהשמעתו, והביצוע המעולה של נתן מילשטיין הגביר את מתח ההקשבה.

בעוד, במרץ, בהתלהבות ניגש המנצח אייזלר סולומון להשמעת הסימפוניה הששית מאת צ'ייקובסקי, המבוא נוגן באטיות יתירה, הפסגות הדינאמיות הוכנו בהקפדה רבה ושימשו ביטוי נמרץ להסתערות הנפשית. במקומות אחדים לא הושגה המזיגה המלאה של קבוצות הכלים. ביחוד התבלטו הקרנות, שנגנו הפעם בנקיון מוחלט, אבל ללא התחשבות מלאה עם המסגרת הכללית. אבל בעניין זה של מזיגת כלי התזמורת לגוש אחד קשה עדיין לחוות דעה, כי הרי אין לדעת אם הנגנים או הבמה קובעים את המזיגה. "היכל התרבות" שלנו לא נש"לם עדיין, הוא נבנה והולך. הערכת צלילה הכוללת של התזמורת תהיה אם שרית רק עם גמר הבמה והבניין, ועד אז עלינו להסתפק בהערות שבהסתייגות.

בעורים

96

מד ומילשטיין וסולומון
בקונצרט 11 המנינים

התוכנית: יוסף טל - "חזון חגי"
ג'ון דבוריאק - קונצ'רטו לכינור ותזמורת, צ'יקובסקי - סימפוניה מס' 6 (הפאטיסטית).

לקראת פתיחתו של היכל התרבות בתל אביב עומדת התזמורת הסימפונית הישראלית אשתקד תחרות של קומפוזיציות ישראליות וקבעה לתן שלישה פרסים בני שלוש דרגות השכיבות כסדרן: א-ב-ג. דירוג זה התייחס לא רק לכוכבים הבכר של פרסיהן אלא במידה מסוימת גם ל"חור" של בני צעירי "החזון חגי" המזמורת הישראלית החדשה. הפרס הראשון ניתן לקומפוזיציה של מנחם פרוש, יוסף טל בעל שם בארץ ובהחלט הפרס השני ניתן לנחמן אברנה, איש תל אביב, אף הוא בעל מיטען קומפוזיציוני ידוע; הפרס הראשון ניתן דווקא לצעיר וחדש כלי, נעם שירוף, בער הקומפוזיציה שלו "החזון חגי". ההיכל כל שנכללה בתוכנית הפתיחה של ההיכל. כל הזמן התיכו לבצוען של שאר התזמורת, אברנה ניגן את המנדולינה והאלג'יריין בשעתו קומפוזיציה אחרת בשם "פתיחה חגיגית" של נחמן אברנה, אף הוא מן הצעירים החדשים. עכשיו סוף-סוף הגיע תורם של יתר שני המפוסים הנזל והושמעו את הבניצור "חזון חגי" של טל.

אין מערערים על פסקדינים של שופטריאנו (רק מהרהרים אחריו לפי עצמים), אף גבול אפוא בקושיה על שופטל תחרות הנזל, שהדריג והצי דפו לפי טעמים; ודאי נזכרים עיכבה. אותם שירות המצוררים הישראלים שביצעה התזמורת בעונה זו עד כה צד שזה בשמותיהם כלפי חוץ, שכולם מתעצרים בכותרת של "חגי" או "מור עד", כאילו פתוח מזה שוב אי-אפשר, אך במקרה שלפנינו כנראה הסיבה היא שכולם נחבטו לשעה ה"מועד" החגיגי של פתיחת ההיכל. עלי-כפטים לבני הקומפוזיציה של טל מעיד על כך לא רק כינויה אלא אף - ובעיר קר - תוכנה המפורש לנו בהסבר שהודפס בתוכנית הקונצרט הנדון ושם נאמר שהיא נכתבה לכבוד פתיחת היכל אולנה. מוקדש למתכנני הבניין, לאדיכלין, באורח סמלי מעלה מוסר קה"ז שני אקסטים בולטים של בניין האולם: רעיון המשימה הנרחב והנחיות, עליו תרומם המיבנה, בלתי-נשען על עמודים, מובע בצליל מיוחד, ללא נושא; ולעומתו הרי גוף-הענק של האולם, הצומח כאילו מן הכיסה ושולח את שורשיו אל הקרקע, - ניתן לו ביטוי בהנה גדולה.

(יש להוסיף, כי צורת ה"פוגה" מש- משת לפעמים בעיני מוסיקאים כסמל חמנות הבניין; כלומר השאלה הכפולה: 1) אם המאזינים אפילו בתוך האולם הנדון התעניינו והשתעשעו והצליחו לר- להאזין? 2) הללו ברחבי הארץ ובחוץ-לארץ, שאינם מכירים כלל את ההיכל התרבותי של תל-אביב (ולעומתם הרי כאין וכאפס הוא מוספרם של חושבי תל-אביב המבקרים ב"היכל") כיצד יוכלו הללו להיות "רואים את הקולות" בל? "מראה-עיונים" אלא נשון "הלך נמש" בלבד? והרי צימוצם האפירות לתפיסת קומפוזיציה "חומניתית" אינו לטובת קליטתה והפצתה.

הניגון

אך מפליאה העובדה: אותה תחרות הוכרזה ע"י התזמורת כשהבניין עדיין עמד בעריית פיגומה, על-כילפנים זמן רב לפני השלמת אולנה, וכבר אז הת- רשם ממנו יוסף טל כל-כך, שמיד-ה-ראו לנו ב"חזון" שלו כבאספולריה מאירה, אכן: אשראה של רוח-נבואה אמנותי או של "הציץ ופנץ".

המקור ודיוקנו, כלומר ההיכל - או האולם - וצורתו המוסיקית שהת- קין לו טל, דומים זה לזה מבחינה אחת ונוגדים זה את זה מבחינה אחרת. ניגודם: ההיכל - גם אולנה - עצום מבדים: הקומפוזיציה של טל קצרה (נמשכת כחשע דקות), מעין הצלולס חסף מיניאטורי, דמיונם: ההיכל ואר- למו עשויים מישטחים פרוסים בלי גקודות-שיא ניכרות: גם ה"חזון" כך בועיר-אנפין, אם יש בכך פנים או לאו - הרי זו שאלה במני עצמה.

ברם אם נתעלם מן ה"תוכנית" של המיצור הזה נמצא בו - לפי התרש- מות חטופה של שמיעה חזר-פעמית - שני ערכים של יחבור: יד-עצובות תזמורת מאומנת, הידועה לנו מציצוריו הקודמים, וסגנון נסינותו, המעסיקתו בזמן האחרון, שכן התחיל עושה נס- יונות במוסיקה "אלקטרונית" ובמזמורה שמגבתו זו כבר משפיעה עליו עד ש- הוא "מתקדם" ומתקרב אליה גם ב- חבירו במוסיקה לא-אלקטרונית. אם הכינוי "חגיגי" שוב לא יכול עכשיו להתייחס אל פתיחת האולם, שכבר עבר זמנה, אף על פי כן תאם טקצת לאותו קונצרט מבחינה אחרת: מפאת שני האורחים שהשתתפו בו וכל אחד מהם הופעתו "חגיגית" לנו במור בנה הסגולי.

מבין גדולי הכנרים הוותיקים של המערב (כלי הבדלירי-נצח), שניגנו אצ- לנו עם תזמורתנו, חסר היה עד כה שמו של נתן מילשטיין, והינה הוא בא סוף-סוף! הציפייה הייתה גדולה ובייחוד מתחושה היו לקראתו וזכרו מכבר: תחילה לא חשוב היה לאם מה ינגן; יהי דבוריאק, רק נשמע נא קודם-כול איך הוא מנגן עכשיו. (הוא עמד לנגן את הקונצ'רטו של דבור- דאק ושל מנדלסון לסירוגין בארבע הסדרות למנויים, אך התחיל בדבור- יאק).

צלילו מעולם לא היה גדול בכמותו, אלא משובח באיכותו, וכן נשאר, על- הכונות נגינתו בכללה אין להרבות מילים. הוא כנר מושלם ואמן מוב- הק, מיחידה-הסגולה שבדורנו. אך סר- עה מי שמשוורת להוברמאן בשעתו, שנוי מהותי מבדיל בין שניים אלה. המנצח איילור סולומון - "שבמק- רה" אין שמו מובחל על מוצא שמי (ש"ן צרייה) - הוא בעל נכות מיוחדת אצלנו: הוא קיבל אשרת- כניסה מס' 1 למדנת ישראל, כי "הוא הגיע ארצה בחודש מאי 1948, עם הכרות המדינה, ניצח על הקונצ'רטים למנויים שנותרו עד לסיום-העונה ולא נרתע מפני הסיכון האישי שהיה פרוץ בדבר בגסיבות הימים ההם. בעבור גילוי זה של אומץ ורצון טוב רכש את הוקרתם ואהדתם של הקהל וה- תזמורת גם יחד" (מתוך תוכנית הי- קונצרט). עכשיו בא לשנת העשר של המדינה, שליוות את צעדיה הרא- שונים, וקידמנותו בהדגשה אותה, כפי שהעידו מתאמות-הכפיים המוערות מיו- בהופיעו על הבימה. להיות מיוחדת ראוי הוא על כוללו בתוכניתו מיצור ישראלי חדש, בעייתו ולא-קל, מה שלא כל מנצח מחוץ-לארץ נוטה בקלות לק- בל על עצמו. עדיין קשה לדעת, באיזו מידה חזר לאותו "חזון" ואם הפיק

הצופה

חם ששי י"ח באייר חש"ת 9558

אותו כהוגן, אומנם האורת ידוע כמי- טפחן של קומפוזיציות אמריקניות חד- שות, אבל הסימפוניה של של צ'אי- קובסקי לא יצאה מתחת ידיו כובשנית בנות. ולא רק שהביצוע היה בינוני בכלל, אלא אף לא-מדויק וניטשטשו בו פרטים חשובים, ביניהם נקישת הג'ונג המזועזעת באמצע הפרק הרביעי, שלמי- רות חרישונה הריה צריכה להישמע ילדה רגע ממושך כסמל לפעיסה אח- רונה של הלב או יסתימה הגולל. אבל משום-מה "נעלמה" כליל אי-שם, גם ניהול הליווי התזמורתי בקונצ'רטו של דבוריאק לא הניח את הדעת בסבילות- חיתירה ולרגעים שוב היה כמעט נוגד את הסילון.

אדר

אמר

9 MAY 1959
58

מיום

מוסיקה

96 שלשה אמנים

קשה לתאר תפיסה נהדרת יותר את הסימפוניה הששית לצ'יקובסקי מוז- של איילור סולומון, המנצח-האר- רח בקונצרט האחד-עשר למנויים של התזמורת הפילהרמונית הישראלית. כל אריכות-ימיה קשה ביותר בסימפוניה זו, או הדגשה מפורח אף במשהו גובלות ברשם של זולות, קישט. בפ- רוש לא יתכן בצוץ של צ'יקובסקי בטעם טוב יותר, במדה גדולה יותר של רגישות, ועם זאת בשליטה ערגית יותר על הנגינה.

בקונצרט זה שמענו את בצוץ-הב- כורה של "חזון חגי" למלחין היש- ראלי יוסף טל. אף על פי שהעלה לציירה פיתה, על פי תכנה, פתיחת היכל-התרבות, נדמה לנו שהיא קרד- בה יותר למשג "המוסיקה הצרפתית" המבואר המחשמה, המומנטים הקצרים של מלודיה מרגיעה, שקיפות ה-פוגה והתמזור העשיר כל כך - כל אלה מעידים על תעוה ועקשנות של יוצר, על אמת-של-יעוד.

בקונצרט המיוחד למנויים נתן רפאל קובליק דגמה של שלמות נדירה מבחינת התמזגות פונותיו של מנצח והענות תזמורת לכונות אלו. הסימ- פוניה של פרנק, וכן גם הפתיחה של מנדלסון ("שיבה מן הנקר"), נגנו כאלו בנשימה משתפת של המנצח והתזמורת - במתח של רצון אחד. בסימפוניה הי מומנטים של יפי בלתי-שכית, של מחשבה מעמיקה, שנויי קצב אינדי- וידואליים, עצירות של צבצ, קובליק הכניס אותנו לתוך אורה אמיתית של פרנק, אף היא נהנה לנו כהתגלות חדשה רבת רטט והדר.

הסולן בשני הקונצ'רטים היה הכנר הגדול נתן מילשטיין: בראשון נגן את רבויק, בשני את צ'יקובסקי. מוג לוהט, ליריקה נפלאה וטכניקה לא-אדי, אלה הם המרכיבים באמנותו הסוגסטיבית, רבת תהשראה והקסם של הנגן-האורח.

מרים נר

**IZLER SOLOMON,
RAFAEL KUBELIK und
NATHAN MILSTEIN**

Nach langer — und von zahlreichen Abonnenten be-
anstandeter — Unterbre-
chung setzte das Philhar-
monische Orchester seine
Abonnements-Konzerte fort.
Die 11. Serie wird von Izler
Solomon dirigiert. Ausser
seinem grossen „histori-
schen“ Verdienst, als erster
Dirigent des Orchesters
während des Unabhängig-
keits-Krieges, bekundete er
in den USA, wo er gegen-
wärtig-Leiter des Indiana-
polis Symphony Orchestra
und des Asperner Musikfe-
stivals ist, immer wieder
seine Anhänglichkeit Israel
gegenüber. So leitete er im
Oktober das von der Ame-
rican-Israel Society veran-
staltete Festkonzert in der
Carnegie Hall, dessen Solist
der hiesige Geiger Robert
Starer war. Aber auch über
andere Verdienste von Izler
Solomon müssen wir hier —
nicht ohne aktuelle Fol-
gerungen aus diesen zu zie-
hen — sprechen. Er gehört
nämlich zu den wärmsten
Förderern sowohl d. ameri-
kanischen, wie überhaupt
der zeitgenössischen Musik.
Auf seinen Programmen
1957 figurirte u. a. das
„Schlagzeug-Konzert“ von
D. Milhaud. — Werke von
Hindemith, Sanders, Ben-
nett, und ebenso viel Novi-
täten in Aspern.

Das hiesige Klima scheint
aber die Gastdirigenten in
ganz eigentümlicher Weise
in stark konservativer Rich-
tung zu beeinflussen, denn
sonst wäre es kaum erklär-
lich, dass z. B. die Solomon-
Serie — ausser der Erstauf-
führung der Festouvertüre
von J. Tal — nur das Dvo-
rak - Violinkonzert und
Tschaikowsky's „Patheti-
que“ enthält. Uns scheint es
aber, dass die Programm-
Köche unseres Orchesters
so manches zu dieser klima-
tischen Depression beigetra-
gen haben.

Dessen ungeachtet freu-
ten wir uns feststellen zu
können, wie sich Solomon
seit seinem letzten Aufent-
halt bei uns wesentlich ent-
wickelt hat u. zw.

scher und einleuchtender.
Völlig unorthodox und was
noch wichtiger, bar jedes
falschen Pathos gab er die
„Pathétique“ wieder, beson-
ders schön, frisch und geist-
voll klang der 3. Satz, —
und ohne falsche Tränen,
dennoch gefühlvoll, das Fi-
nale. — Weniger weise
war es, das Dvorak-Konzert
nicht dem grössten Spezial-
listen dieses Komponisten
Kubelik anzuvertrauen, —
die unsichere Begleitung
Solomons bestätigte nicht
die ungünstige „Besetzung“.

Von Josef Tal hörten wir
so viel wahrhaftig wertvolle
Werke, und schätzen ihn
(gemeinsam mit der stets
zunehmenden Schar ausländi-
scher Anhänger) so hoch,
dass selbst das Missfallen
seiner ursprünglich zur fei-
erlichen Eröffnung des neuen
Konzertsalles geschrie-
benen Festouvertüre diese
Hochschätzung nicht ver-
mindern kann. Festliche
Fanfaren zu Beginn, — fest-
lich-fröhliche Momente zum
Schluss, inzwischen eine —
angeblich den Riesenraum
der Halle versinnbildlichen-
de Fuge, — doch findet man
kaum etwas „Greifbares“ in
diesem uninspirierten Gele-
genheitswerk...

איזלר סולומון, יליד ארה"ב, המכהן
כיום כמנצח של תזמורת אינדיאנא-
פוליס ומנהל של פסטיבל המוזיקה
באספן (קולוראדו). ביקורו בארץ
הוא השלישי במספר: לראשונה היה
כאן במאי 1948, עם הכרות המדינה.
משבא לערוך קונצרטים בשביל העם
העומד על נפשו ולא נרתע מפני חס-
כנות. מסירות זו לא תישכח. — נ"י
צוהו של סולומון מצטיין בחיוניות ר"
בה: הוא מדויק, מבריק ועם זאת
שומר היטב מפני הגזמה. הדבר נ"י
כר בין היתר בכיועה המאופק וה-
שקול של „פאתטית“ לצייקובסקי,
שהיא אבן-נגף מסוכנת כליכך בדרכם
של מנצחים-הליזוי שנתן לסולן ב-
קונצ'רטות לכינור היה מלאכת מח-
שבת.

נגינת התזמורת הצטיינה בעיקר ב-
קונצרט המיוחד (בקונצרט למנויים
בלטו כליהתכת במידה יתירה). ה-
מצלול היה מאוון ובהיר מאד, והיא
כוד — למפת. אחת הסיבות לכך היא
בדואי פעולת-ההקלטה בה עסוקה
התזמורת בימים אלה, ואשר הכניסה
אותה למשמעת של ליווש מקסימאלי.

מזור במקצת היה הרכב התכנית
בקונצרט למנויים: לאחר ביצוע
הבכורה של „צירה רדיקאלית-חדישה“
של „חזון חגיגי“, שמענו
קונצ'רטו של דבוב'ק ומימפוגיה של
צייקובסקי. קשה לומר שזו תכנית
„מאוזנת“. איזלר סולומון עושה ר"
בזר עבור הפצת יצירות אמריקאיות
חדישות, ואף זכה על כך לפרסים שר-
נים: מדוע לא יכלול מהן בתכניתו?
גם כאן?

הפתחה „חזון חגיגי“ ליוסף טל
זכתה בקיץ שעבר בפרס השלישי ב-
תחרות-יצירות מטעם התזמורת. היא
מיועדת להרכב תזמורתי גדול, ובר-
לס השימוש הרב והעצמאי בלהקת
כלי-הנקה המורחבת, המנוצלת הר-
בה למחן „כחמי-גונים ומקצבים ע-
שירים. יש ביצירה זו דימויים צב-
עונים וריחמים מעניינים וביטויים
חזקים: חולשה מסוימת נראתה לי
פהיושם בעיצוב מעברים בין רעיד-
נות שונים, בעיקר במעבר מקבוצת
כלים אחת למשניה. יותר מזה קשה
לומר לאחר שמיעה ראשונה. י טל
עורך לאחרונה ניסויים בכלים אלק-
טרוניים, עבורם חיבר את יצירתו
החדשה „יצאת מצרים“ (הושמעה
ב„קול ישראל“). על יצירה זו והכ-
רוך בה נדון ברשימה מיוחדת.

ל מ ר ח ב

16 MAY 1958

מיום

נתן מילשטיין בשני קונצרטים

מאת צבי סנונית

ארבעה קונצ'רטות השמיע הנגן
האורח מעל בימת התזמורת הפיל-
הרמונית: מאת דבוב'ק ומנדלסון (ב)
חילופין בקונצרט מס' 11 למנויים),
וכן מאת צייקובסקי ובראמס (בקוני-
צרט מיוחד). מבחרי-יצירות זה הוא,
לפחות, מזור. אם כנר מבצע עם
תזמורת קונצ'רטו אחד — לא נבוא
אליו בטענות, אם ימצא לנכון לבחור
ביצירה אפקטיבית וידועה שהבטיח
את הצלחתו מראש. אך אם הוא מני-
גן עמה בפרק-זמן קצר ארבעה קונ-
צ'רטות, ואף באחד מן הארבעה אינו
עוזב את גבולותיה הבטוחים של ה-
תקופה הרומנטית — הרי זה, בתור
צאה, „צמצום-אופקים“. הסיבה לכך
מסתברת מתור אופן-נגינתו של מיל-
שטיין. כנר זה הוא וירטואוז מובהק,
על האורות והצללים הדבוקים בכינוי
זה עוד מאז תור הזהב של הוירטו-
אווים הגדולים בשלהי המאה הקוד-
מת, שמילשטיין הוא אחד מנצרים
האחרונים. שולס הוא בכינויו שלסון
ללא-מצרים ביד קלה, עד שהכלי
נראה כהמשך טבעי לאברי גופו. שלי-
טתו הסכנית הספליאה, ביטוי המו-
סיקלי השוטף, יפי נעימתו הנאצלת,
צילי-ההכסף הוך מרתקים את המאזין
בכחבלי-כישוף, וכה עד הכישוף הזה,
עד שהיצירה כמעט ומשתכחת מ-
לב. במלוא ההכרה (כך נראה) מעמיד
את עצמו הכנר במרכז: היצירה מש-
רתת אותו, מאפשרת לו ביטוי שלם
של אישיותו וזיכולתו הוירטואוזית —
ולא להיפך. כמדומני, זוהי גישה ש-
אבר עליה כלת, לפיכך הייתה הופע-
תו של מילשטיין בבחינת נצחון. לי-
כנר ולכינור, ואכזבה מצד האינטר-
פרטאציה של המוזיקה המבוצעת. עוד
אפשר, אולי, לקבל גישה כזאת לגבי
הקונצ'רטות של דבוב'ק וצייקובסקי
קי (את ביצוע הקונצ'רטן של מנדלי-
סון לא שמעתי, לצערי); אך בשום
פנים אין לקבלה ביחס לקונצ'רטו
של בראמס. אין חימה, שבהיעדר ה-
נתו של מילשטיין לא-פעם בשאבלר
גיות מסוימת, בבחינת הכל צפוי ור-
דוע ורק ההברקה הוירטואוזית ענן
מסוגלת להדש דבר-מה. הפעם ניתנה,
איפוא, הצדקה מלאה לנוסח המקובל
בהדפסת התכנית: שם הסולן — ב-
אותיות קידוש-לבנה, על העטיפה ה-
יצירתו — במחבר — באותיות
ועירוק, נחבא אישם בפנים התכנית.

המנצח — איזלר סולומון
על שני קונצרטים תג'ל ניצח

יריעות אחרונות

MAY 1958

דו-שיח

(ג. ב.). — הנה דרישה, שק-
לטנו במסדרונות „היכל התר-
בות“ אחרי ביצוע-הבכורה של
„חזון חגיגי“ ליוסף טל.
חזון חגיגי — יצירה מאת
חזון חגיגי, המורחבת, המנוצלת הר-
בה למחן „כחמי-גונים ומקצבים ע-
שירים. יש ביצירה זו דימויים צב-
עונים וריחמים מעניינים וביטויים
חזקים: חולשה מסוימת נראתה לי
פהיושם בעיצוב מעברים בין רעיד-
נות שונים, בעיקר במעבר מקבוצת
כלים אחת למשניה. יותר מזה קשה
לומר לאחר שמיעה ראשונה. י טל
עורך לאחרונה ניסויים בכלים אלק-
טרוניים, עבורם חיבר את יצירתו
החדשה „יצאת מצרים“ (הושמעה
ב„קול ישראל“). על יצירה זו והכ-
רוך בה נדון ברשימה מיוחדת.

96 קונצרט למנויים מס' 11

הארץ

4-11-1948

אמש בקונצרט

96 קונצרט למנויים מס' 11 בתזמורת

היצירה "חזון חגיגי" מאת יוסף זכנה למסר השלישי בהתחלת ליצירה מקורית לחנוכה. היכל התרבות כי עת שניתנה ההודמנות לשמוע את היצירה אין עוד להסתיר את תמהוננו שהיא לא זכתה למסר הראשון. כל מי שאזניים לו יכול היה, אפילו עם האוזן הלא שמונה להבחין במלאכת מחשבת של יוצר במלא התנועה של התחלת הרעיון להקדיש את היצירה לארכי סקטים של ההיכל וזה לתרגום מוסיקלי וזיכוי של כשהמבוא נטולי התנועה וזכר למנה, הסמל המובהק של יאיר כיטקטורה המוסיקלית. יש בכך כדי להעיד על גישתו של יוצר ככל. אם נוסף לעובדה זאת את הרמה המקצועית הגבוהה מה אודגונה מוסיקה זאת, התהליך התמימי המרוכז ואת הצביון התזמורתי העשירי. יובן תמהרנו על ועדת השופטים, שלא ידעה להבחין בהבדלי הערך של היצירות של לפני.

הכנר המפורסם נתן מילשטיין, שנין את הקונצרט מאת דבזואק, ניגן עם כל התבלינים של החידטואו הי מוכנה. נגינתו מצטיינת בטון יפה ל הפלא. משום כך הסטירה האמיתית של מילשטיין היא בקונסיליה ונדמה ש בשטח זה יכול הוא להתמודד עם חברו הישרבים במשכן הפסגה של הי כנרים.

המנצח איילר טולמון גילה מוסר קליות רבה בתגשת התכנית, אם כי משום מה לא יכלה נגינת התזמורת להתרוסס מעל נגינה אסורה למדי: כך גם הסימפוניה הפאחטית לצינקובסקי נחגלתה כיצירה "ארוכה" מאד וכי שהיא יכולה להיות "קצרה" מאד בהתאם לנגינה.

א. א. בוסקוביץ

עם זאת לא התרשמו ביותר מהזן חזן חגיגי של יוסף טל. כמדומה לי, שהיא חסרה אותה אשראה אמיתית ואותה כנות הרגש, המורגשות בקנן טאסה. אם תבנים שמחת וכסימפוניית הראשונה שלו, שבוצעה בשנה שעברתה ע"י התזמורת הפילהארמונית, כי ניצוחו של חיינן טולידנטאל קשה היה לי לגלות בצלילי היצירה הזאת אותה חוכנית סמלית שצויינה בהסבר בתוכניה: "באורח סמלי מעלה מוזיקה זו שני אספקטים בולטים של בניין האולם: רעיון המספר הגורח והפתוח עליו מתרוסס המיבר, גח, בלתי נשען על עמודים — מר בא בצליל מיוחד, ללא נושא, ול עופתו גוף הענק — האולם הצר מח כאילו מהכיספה ושולח את שורשי אל חקרקע — שניתן לו ביטוי במונה גדולה".

מכל מקום שמענו כאן מוטיב רית' מי ומוטיב מלודי לירי, בקומבינציה ובתיזמור מעניינים מאוד — בצליל חדיש, המבשר בכך את חיפושו של מחבר זה בתחום המוזיקה האלקטרונית, כן תאוגו לאינטרמצו ריתמי של פליחחקשה ותפסנתר, ואחריו — לנגינה פמולרית על אשה המלחית הוריתמי הישראלי, המגיעה לשאי אדיר, בעל אפקט חזק צלילי. דומה שהביצוע בניצוחו של טולמון חצי-שיין בשיבו (קשה לדון על כך בשפה רגילה ראשונה של יצירה בלתי-מרת).

המנצח: איילר טולמון; הסולן: נתן מילשטיין (כנור). התזמורת: "חזון חגיגי" — יוסף טל (ביצוע בכורה); קונצרטו בלתי מניגור לכנור ותזמורת, — דבזואק; הסימפוניה מס' 6, הפאחטית — ציינקובסקי.

עוד יושב עמנו האורח התביב, רמאל קובליק המנצח, ומסיים את סדרת הקונצרטים שלו. כבר הגיע מנצח מארה"ב חרש, איילר טולמון, וזכה בהופעתו הראשונה לתשואות רמות: אכן, זוכר לו קהלנו את הסדר היותו המנצח האורח הראשון שבא לכאן עם קום המדינה, כי 1948, בעצם ימי הקרבות של מלחמת העצמאות.

רבות זכויותיו של א. טולמון בהצגת יצירותיהם של מלחינים אמריקניים, אך ראוי הוא להוקרה גם בעבר שקידתו לתת מהלכים למוזיקה הישראלית בארה"ב (יחד עם הכנר הישראלי צבי צייטלין). ותיתי לו על כך שהכניס לתוכניתו הראשונה את ביצועי הבכורה של יצירה מאת יוסף טל, המלחין הישראלי — זו שזכתה בפרס שני בתחרות התזמורת הפילהארמונית, לרגל פתיחת האולם של היכל התרבות. נקחה שאיילר טולמון לא יסתפק בכך ובעת שהותו אצלנו הסעם ימשיך בהשמעת יצירות ישראליות (ולא רק בקונצרטים לנצור), אשר חובבי כאן בתקופת העשור הראשון.

אורחים עם הפילהרמונית

בסימן של הפגנת אהדה נפתחה אמש סדרת המנויים ה-11 של התזמורת הפילהרמונית הישראלית. המשימעות הסמלית שעלתה מן התשואות הרמות שליוו את צעדיו הראשונים של המנצח איזלר סולומון ב"היכל התרבות" — החזירה את אלפי המנויים עשר שנים לאחור.

למציאות — בהיכל התרבות. ואולם, הרושם המצויין שהשימרה יצירתו של יוסף טל גב"לע חיש מהר, בשאון קבלתי-פנים הנלהבת שערך הקהל ה"תל-אביבי לבנר היהודי הגדול מילשטיין, אשר הופיע אמש ב"פניו — בפעם הראשונה אחר הפסקה של... 24 שנים.

מילשטיין, בן ה-53, הוא יליד אודסה הנראה צעיר ב-15 שנה לפחות מכפי גילו. סגנון נגינתו מבריק ודינאמי ומושתת על מיטב המסורת הווידטואונית. ה"עושר המילודי בו מצטיין הקונצ'רטו לכנור של דבורז'אק, ש"פע הלחנים הסלאביים ותרועת האושר השופעים ממוסיקה אופטימית ומתקתקה זו — כל אלה הבליטו, לחזותו הרבה של ה"קהל, את תכונותיו המופלאות של הכנר האורח. והוא הפיק ממיתרי כנורו צלילים עזים ו"רוויי רגש — באחת הנגינות המושלמות של העונה המוסיקלית.

הקונצרט הסתיים בביצוע ה"סימפוניה הששית (הפאתטית) מאת צ'איקובסקי.

א. דולב

בהודש מאי 1948 עמד לאח"רונה על דוכן התזמורת מנצח אמריקני צעיר זה והניף שרביטו באולם כפוף לתקנות ההא"פלה, כשצופרי אזעקה הבקיעו אל תוכו ונמהלו לא אחת בצליל המוסיקה. דמותו של איזלר סולומון כהה העור נשארה חרותה היטב בזכרם של מנויי התזמורת הוותיקים — כמוסיקאי אמיץ אשר על אף מטר הפצצות וחרף הסיכון האישי, לא ערק והביא את העונה הק"שה ביותר בתולדות התזמורת — לידי סיומה המוצלח.

אולי בשל כך היתה בחירת היצירה הראשונה שהושמעה א"מש בניצוחו של סולומון — ק"לעת במיוחד. שכן "חזון הגיגי" הוא פרק סימפוני שחובר על ידי המלחין הישראלי יוסף טל לציון מאורע פתיחתו של "היכל התרבות". ואלמלא נערכה אמש הופעת הבכורה של הכנר נתן מילשטיין, דומה שיצירה מ"קורית ערבה זו היתה זוכה ל"שימת-לב גדולה יותר. בצלילים כנים ועשידי ביטוי, "מתבונן" מלחין ישראלי בהתגלמותו ה"ארכיטקטונית של החלום שהפך